

Osoby starsze i wolontariat

Od pozycji odbiorcy do postawy aktywnej

Osoby starsze są zazwyczaj postrzegane jako beneficjenci działalności wolontariackiej. W kontekście cięć w zapewnianej przez państwo ochronie socjalnej i płatnościach z tego tytułu, wprowadzonych na skutek kryzysu gospodarczego, rola służb wolontariackich najprawdopodobniej będzie mieć coraz większe znaczenie. Coraz większą uwagę poświęca się również kwestii wkładu i potencjału osób starszych jako pracowników wolontariatu. Taka zmiana perspektywy - z osób starszych jako odbiorców na osoby zapewniające pomoc - odzwierciedla nowe warunki społeczne i gospodarcze w Europie, ale w dużym stopniu wynika również z rosnącej świadomości w zakresie zmian demograficznych. Coraz częściej decydenci dostrzegają potrzebę zaangażowania w wolontariat tej grupy osób starszych.

Zakłada się, że od 2010 r. do 2030 r. liczba osób w wieku od 65 do 79 lat w UE wzrośnie o ponad 35%.

Różnice między państwami członkowskimi

Osoby starsze działają w wolontariacie zarówno w sektorze nieformalnym - w zakresie samopomocy i pomocy sąsiadom - jak i formalnym, za pośrednictwem organizacji powiązanych z organizacjami charytatywnymi i kościelnymi oraz samorządami terytorialnymi. Istnieją jednak znaczne różnice między państwami pod względem ich tradycji w zakresie wolontariatu - różnice,

Najwyższy poziom zaangażowania osób starszych w wolontariat występuje w Danii, Szwecji i Holandii, niższy w Niemczech i we Francji, a najniższy we Włoszech, w Grecji i Hiszpanii.

które są związane z poziomem rozwoju gospodarczego i wydatkami na usługi socjalne. Tradycyjnie zaangażowanie w wolontariat jest większe w takich państwach, jak Wielka Brytania i Holandia, niż we Włoszech, Grecji, Rumunii i Bułgarii. Dane pochodzące z projektu SHARE (badania dotyczącego zdrowia, starzenia i przechodzenia na emeryturę w Europie) wskazują, że działanie w wolontariacie formalnym przez osoby starsze rozkłada się w Europie wzdłuż gradientu z północy na południe. W najnowszym badaniu Eurofound zauważono, że w całej Europie wzrasta liczba osób starszych zaangażowanych w wolontariat - w Austrii, Belgii, Finlandii, Francji, Niemczech, Szwecji i we Włoszech, a także w Hiszpanii, Słowenii i Rumunii.

Jakie osoby są zaangażowane w wolontariat?

Oczywiście termin „osoby starsze” odnosi się do niezwykle zróżnicowanej grupy - różnica wieku między jej członkami obejmuje co najmniej cztery dekady, a zróżnicowanie dotyczy też stylu życia, wartości i sytuacji ekonomicznej. Zasadniczo uczestnictwo w wolontariacie wyraźnie spada w przypadku osób w wieku 75 lat i starszych; różnice w przypadku osób w wieku od 50 do 74 lat są mniej wyraźne. Zaangażowanie w wolontariat jest również bardziej powszechne wśród osób o lepszym stanie zdrowia i osób o wyższym poziomie wykształcenia. Co ważniejsze, wydaje się, że uczestnictwo w wolontariacie w starszym wieku jest bardziej prawdopodobne w przypadku osób, które były aktywne w tym obszarze w młodszym wieku: ogólnie ludzie rzadko przystępują do wolontariatu po prostu dlatego, że mają więcej wolnego czasu po przejściu na emeryturę (nawet jeżeli znaczna część z nich wyraża w tym czasie zainteresowanie przystąpieniem do wolontariatu). W przypadku osób przystępujących do wolontariatu jest również bardziej prawdopodobne, że mają one przyjaciół lub kontakty wśród osób już zaangażowanych.

Dlaczego osoby starsze przystępują do wolontariatu?

Organizacja Eurofound przyjrzała się dokładniej przyczynom, dla których osoby starsze przystępują do wolontariatu. Wśród zaobserwowanych i odnotowanych korzyści są okazje do wykorzystania posiadanych umiejętności, podtrzymywania i nawiązywania kontaktów społecznych oraz zmniejszenia poczucia odizolowania i zwiększenia poczucia własnej wartości. Szereg inicjatyw zorganizowanych w Polsce i w Niemczech świadczy o tym, że wolontariusze pragną ograniczyć swoją zależność od innych i zwiększyć wzajemne wsparcie. Mówiąc ogólniej, osoby starsze, które przystępują do wolontariatu, zdają sobie sprawę ze związanych z wolontariatem korzyści dla nich samych, dla innych w ich społeczności i dla całego społeczeństwa. Często przystępują do wolontariatu w organizacjach, które zajmują się promocją dobrostanu i zdrowia bądź czasem wolnym, edukacją i kulturą. Takie uczestnictwo wiąże się z bezpośrednim zaangażowaniem w inicjatywy na rzecz rozwoju

Wolontariat prowadzi do rozwoju kontaktów społecznych, tworzenia struktur wzajemnego wsparcia i budowania więzi społecznych.

lokalnego oraz udziałem w społeczeństwie obywatelskim. Chociaż osoby starsze należące do grup w najbardziej niekorzystnej sytuacji, a w szczególności osoby w wieku 80 lat i starsze, są zazwyczaj mniej zaangażowane, wolontariat faktycznie stanowi jeden ze sposobów promowania włączenia społecznego osób starszych.

Wyzwania stojące przed wolontariatem formalnym

Zakres i charakter wolontariatu w organizacjach formalnych odzwierciedla w pewnym stopniu promocję wolontariatu przez te organizacje oraz strukturę dostarczaną przez nie w celu zagwarantowania środowiska zapewniającego wsparcie, ochronę i ułatwienia. W coraz bardziej konkurencyjnym sektorze wolontariatu organizacje muszą opracować specjalistyczne zasady polityki dotyczącej zasobów ludzkich w zakresie rekrutacji, szkolenia i zatrzymania wolontariuszy. Trzonem organizacji wolontariackich są aktywne, zmotywowane i zaangażowane osoby, które działają jako liderzy. Niezwykle istotne jest dopasowanie starszych wolontariuszy do właściwych działań krótko- lub długoterminowych, odzwierciedlających ich preferencje, zdolności i zainteresowania. Chociaż znaczna część osób starszych ma specjalistyczne umiejętności, doświadczenie i zdolności, wiele z tych osób może potrzebować wsparcia w formie szkolenia lub rozwoju umiejętności. Rosnący poziom profesjonalizacji wolontariatu - w odniesieniu do takich kwestii, jak zdrowie, bezpieczeństwo, ubezpieczenie i wydatki - może przynosić korzyści; jednak istnieją również minusy - związane z brakiem elastyczności i coraz większą koniecznością weryfikacji informacji i kontroli bezpieczeństwa.

Potencjał na przyszłość

Przyszłe strategie dotyczące wolontariatu będą prawdopodobnie raczej podkreślać potencjalny wkład, jaki mogą wnieść starsze osoby, niż ich ograniczenia. Osoby przechodzące właśnie na emeryturę wniosą wyższe umiejętności i doświadczenie, ale mogą również mieć inne preferencje, jeżeli chodzi o ich zadania i sposób organizacji wolontariatu; aby zachęcić takie osoby do

Zakres uczestnictwa osób starszych w wolontariacie można zwiększyć poprzez podjęcie kroków, aby w ramach przygotowań do przejścia na emeryturę w większym stopniu zaangażować w wolontariat wszystkie osoby w wieku produkcyjnym.

zaangażowania, konieczne może być zatem opracowanie bardziej elastycznego podejścia do uczestnictwa - na przykład na krótsze okresy lub w zakresie bardziej wyspecjalizowanych zadań. Wydaje się, że dla osób w wieku 80 lat i starszych istnieje pewnego rodzaju „naturalna bariera” w odniesieniu do wolontariatu - w szczególności dla osób, które są odizolowane, mają słabą kondycję zdrowotną lub podlegają wykluczeniu społecznemu. Jest to jednak grupa ludzi, która może potencjalnie skorzystać na częstszych interakcjach społecznych, a ponadto potencjalnie również na bardziej kreatywnych inicjatywach międzypokoleniowych wśród grupy osób starszych. W przypadku grupy w wieku 55 lat i starszych może istnieć potencjał na zaangażowanie osób, których życie zawodowe dobiega końca i które dostosowują się do życia na emeryturze. W całej Europie odnotowuje się rosnące zainteresowanie społeczną odpowiedzialnością biznesu,

w tym wolontariatem w przedsiębiorstwach; badania wskazują na duże znaczenie promowania wśród osób w wieku produkcyjnym takich form wolontariatu, które mogą być realizowane również po przejściu na emeryturę. Mając to na uwadze można także wzmocnić powiązania między miejscami pracy a organizacjami społecznymi w celu zwiększenia ekspozycji na wolontariat.

Europejski Rok Wolontariatu

W odniesieniu do osób z wszystkich grup wiekowych odnotowuje się wzrost świadomości co do korzyści osobistych, społecznych i gospodarczych płynących z wolontariatu. W całej Europie istnieje olbrzymi niewykorzystany potencjał dużej liczby osób starszych, jeżeli chodzi o większe zaangażowanie się w wolontariat. Unia Europejska będzie się przyczyniać do zwiększenia wartości kultury pracy w wolontariacie, prowadząc działania badawcze i komunikacyjne w ramach Europejskiego Roku Wolontariatu; w przypadku tej strategii rola osób starszych będzie postrzegana jako kluczowa.

Dalsze informacje

Niniejsza broszura informacyjna stanowi część pakietu informacyjnego organizacji Eurofound *Wolontariat - siła napędowa dla zmian* (ang. *Volunteering - a force for change*).

W ramach tego pakietu poddano analizie zakres wolontariatu w Europie, zbadano wkład, jaki może mieć wolontariat w spełnienie celów polityki społecznej, i rozważano sposoby zachęcania obywateli Unii Europejskiej do uczestnictwa w wolontariacie.

W celu uzyskania egzemplarza tego pakietu lub dalszych informacji na ten temat należy wysłać wiadomość na adres e-mail: volunteering@eurofound.europa.eu

Pakiet informacyjny on-line oraz wszelkie inne dokumenty Eurofound na ten temat można znaleźć pod adresem: www.eurofound.europa.eu/resourcepacks/volunteering.htm

EF/11/03/PL-2

Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy

Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Irlandia

Telefon: (+353 1) 204 31 00 Adres e-mail: volunteering@eurofound.europa.eu

Strona internetowa: <http://www.eurofound.europa.eu>